

על חוויות וחווות אחרות

במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה" (בבלי ברכות סא ע"א). עם הזמן נוספו למילה **חיות** המשמעויות 'כוח החיים', 'רוח החיים' ואף 'ערנות' וכדומה, ובמסורת אשכנז צמחה לצדה הצורה **חיות** בחיריק ללא הבדל משמעות. בימי הביניים נוצרו המילים **חיוניות** (כוח החיים) ו**חיוני** (שיש בו כוח חיים). כיום **חיוני** הוא גם דבר הכרחי, דבר הדרוש לחיים.

ברוב נגזרותיה של המילה **חיים** יש 'ו' ולא 'ו', אך אפשר למצוא תקדים ל**חוויה** של גורדון בשם אמנו הראשונה: "וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוְּוָה כִּי הִוא הֵיְתָה אִם כָּל חַי" (בראשית ג, כ). עם זאת יש הסוברים כי מקור השם **חווה** דווקא במילה הארמית **חווה** שפירושה נחש. אצל חז"ל (בראשית רבה כ, יא) נדרש השם בשתי המשמעויות: "ניתנה לו [=לאדם] לחיות ומיעצתו כחויא [=כנחש]".

ה**חווה** החקלאית קשורה כנראה גם היא ל**חיים** – אך לא על שום החיות המתגוררות בה. בתנ"ך נזכרות "חיות יאיר" שבגלעד (במדבר לב, מא ועוד). אחד הפירושים המקובלים קושר את החווה המקראית למילה הערבית **חיי** (מן השורש **חיי**) שמשמעה שבט וגם מחנה אוהלים, כפר נוודים וכדומה. אותה מילה ערבית מציינת גם שכונה, והצד השווה לכל אלו הוא מקום חיים משותף לקבוצת בני אדם. בעת החדשה יוחדה המילה **חווה** למשק חקלאי ולמקום ללימוד עבודת האדמה. בעיתונים מתקופתו של א"ד גורדון אנו מוצאים ידיעות כגון "החווה (פערמא) הנמצאת פה ללמד ילדי ישראל עבודת האדמה באה לתקופה חדשה" (הצפירה, 1904). וכיום יש גם 'חווות מחשבים'.

חווה אחרת לגמרי היא 'חווות דעת' – צירוף מן העברית החדשה שיסודו בלשון הכתוב "יום ליום יביע אמר, ולילה ללילה יחווה דעת" (תהלים יט, ג). הפועל **חווה** בא בתנ"ך רק באיוב ובהלים, והוא קשור אל השורש הארמי חו"י המציין הבעה – בדיבור וגם בדרכים אחרות. בתלמוד הבבלי מסופר על לוי ש"אחוי קידה קמיה דרבי", כלומר הראה קידה, השתחווה לפני רבי (תענית כה ע"א). הצירוף 'החווה קידה' נשאל לעברית, ובעקבותיו משמש הפועל **חווה** גם לסימנים לא מילוליים אחרים, כגון 'החווה בידו'. מכאן המילה **מחווה** (ג'סט) – תנועה באחד מאיברי הגוף להבעת דבר מה, ובהשאלה ביטוי של רצון טוב. מילה נוספת שחודשה מן הפועל **חווה** היא **מחווה** (אינדיקטור) ומכאן גם 'לוח מחוונים'. וכיום משמשת הרבה המילה **חיווי**. המילה **חוויה** קשורה ל**חיים** כפי שהעיד מחדש המילה בעצמו. האם יש קשר גם בין המילה **חיווי** ל**חיים**? שאלה זו נותרה בגדר חידה.

מתוך שפע המילים שנוספו ללשונו בעת החדשה זכו רק מיעוטן שנדע מה היו נסיבות הולדתן. אחת מהן היא המילה **חוויה**.

בלשונו היום חוויה היא התנסות או מאורע המותירים באדם רושם עז. ואולם במקור חודשה המילה לציון עצם החיים האנושיים והדרך שבה האדם החי קולט את עצמו ואת סביבתו. וכך כותב מחדש המילה – מראשי הוגי הדעות של העלייה השנייה – אהרן דוד גורדון:

המושג "חיים" במובן זה, שהוא בא לשמש בענין שלפנינו, במובן בחינת ההויה של הטבע החי ובחינת ההשגה היסודית של המשיג, דורש במקום הזה הגדרה מיוחדת ושם מיוחד. השמות: "חיים", "חיות", "חיות", "חיוניות", "כח חיים", "רוח חיים" אינם הולמים [...] ובאין ברירה, אתרשה לחדש שם בצורת **חווה** על משקל **חווה**. ("האדם והטבע", כתבי א"ד גורדון, כרך רביעי, תל-אביב תרפ"ח, עמ' 31)

המילה **חווה** נוצרה אפוא בהשראת המילה **חווה** (חווה מן הפועל **חווה** כמו **חווה** מן הפועל **חווה**). היא קשורה למילה **חיים** ומצטרפת לקבוצת המילים **חיות**, **חיות** ו**חיוניות**. **חיות** היא מילה מקראית יחידאית אשר מקובל לראות בה מילה נרדפת ל**חיים**. גם בספרות חז"ל היא משמשת במשמעות חיים, כגון במשל על השועל שקרא לדגים לצאת מן המים המסוכנים אל היבשה: "אמרו לו: אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות? לא פקח אתה, אלא טפש אתה! ומה במקום **חיותנו** אנו מתיראין,